Θρησκευτικά Γ΄ Λυκείου

Χριστιανισμός και σύγχρονος κόσμος

Τόμος 2ος

Βιβλίο μαθητή στα Θρησκευτικά Γ΄ Λυκείου

Χριστιανισμός και σύγχρονος κόσμος

Το βιβλίο μαθητή για τη διδασκαλία του μαθήματος των Θρησκευτικών της Γ΄ Λυκείου βασίστηκε στο Προσωρινό Έντυπο Υλικό, «Φάκελος Μαθήματος», Θρησκεία και Σύγχρονος κόσμος, **που επιμελήθηκαν οι Κ. Τριανταφυλλίδου και Εμμ. Παπαϊωάννου, και σύγχρονα δημοσιευμένα γραπτά και πολυτροπικά κείμενα.**

Δημιουργήθηκε με την ευθύνη της άμισθης Επταμελούς Επιστημονικής Επιτροπής, η οποία συγκροτήθηκε από το ΙΕΠ στις 19/12/2019 με σκοπό:

Α) Την εισήγηση για την πλήρη συμμόρφωση των Προγραμμάτων Σπουδών του μαθήματος των Θρησκευτικών με τις αποφάσεις του Σ.τ.Ε., για το χρονικό διάστημα που θα απαιτηθεί μέχρι τη συγγραφή και εφαρμογή των νέων Προγραμμάτων Σπουδών, καθώς και του αντιστοίχου διδακτικού υλικού για το μάθημα των Θρησκευτικών.

Β) Την εισήγηση σχετικά με τους τρόπους και τις μεθόδους εφαρμογής των αποφάσεων του Σ.τ.Ε., του ΕΔΔΑ και της ΑΠΔΠΧ, όσον αφορά στις υπόλοιπες πτυχές των αποφάσεων αυτών που συνδέονται με το μάθημα των Θρησκευτικών, με έμφαση στη διατήρηση της υποχρεωτικότητας του μαθήματος και στη διαδικασία απαλλαγής των μαθητών/μαθητριών.

Την ευθύνη για την επιμέλεια του παρόντος βιβλίου είχε ως μέλος της επιτροπής ο Μάριος Κουκουνάρας Λιάγκης.

Εικονογράφηση εξώφυλλου και οπισθόφυλλου: Communion of Saints Acrylic Print, Canvas, by Elise Ritter.

Γραφιστική επιμέλεια εξωφύλλου Γιάννης Σπίνος, **αποσπασμένος εκπαιδευτικός στο ΙΕΠ.**

Εικονογράφηση εισαγωγικής σελίδας ΘΕ: Σοφία Παπαθανάση-Βγόντζα.

Η αξιολόγηση, η κρίση των προσαρμογών και η επιστημονική επιμέλεια του προσαρμοσμένου βιβλίου πραγματοποιείται από τη Μονάδα Ενιαίας Ενταξιακής Εκπαίδευσης του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής.

Η προσαρμογή του βιβλίου για μαθητές με μειωμένη όραση από το ΙΤΥΕ – ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ πραγματοποιείται με βάση τις προδιαγραφές που έχουν αναπτυχθεί από ειδικούς εμπειρογνώμονες για το ΙΕΠ.

ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΜΕ ΜΕΙΩΜΕΝΗ ΟΡΑΣΗ

ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ,
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ Γ΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

Χριστιανισμός και σύγχρονος κόσμος

Ι.Τ.Υ.Ε. «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»
ΑΘΗΝΑ

2. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

• Η επανάσταση του Χριστιανισμού

2.4 Η ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΗ ΤΟΥ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΥ

Η έννοια της επανάστασης σε διαφορετικές καταστάσεις

Ας παρατηρήσουμε τις παρακάτω εικόνες και, σε ομάδες ή σε δυάδες, ας δημιουργήσουμε μια σύντομη ιστορία, χρησιμοποιώντας οποιαδήποτε φωτογραφία ή πίνακα και επιλέγοντας έναν από τους παρακάτω τύπους ερωτημάτων:

α) Αν η συγκεκριμένη φωτογραφία/εικόνα είναι η αρχή μιας ιστορίας, τι μπορεί να ακολουθήσει;

β) Αν η συγκεκριμένη φωτογραφία/εικόνα είναι το μέσον μιας ιστορίας, τι θα μπορούσε να έχει συμβεί προηγουμένως; Τι θα ήταν επόμενο να συμβεί;

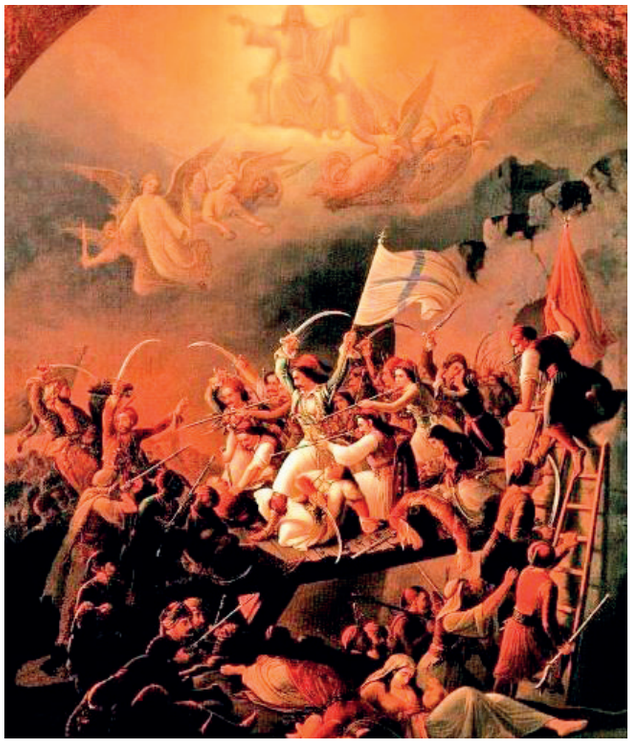
γ) Αν η συγκεκριμένη φωτογραφία/εικόνα είναι το τέλος μιας ιστορίας, ποια θα μπορούσε να είναι αυτή η ιστορία;

«Tank man», Νεαρός σταματάει τανκς, 1989, Πλατεία Τιεν Αν Μεν, Πεκίνο

Ευγένιος Ντελακρουά, Η Ελευθερία οδηγεί τον λαό, 1830

Θεόδωρος Βρυζάκης,
Η έξοδος του Μεσολογγίου, 1855

Μάης του 1968, το Πανεπιστήμιο της Σορβόννης υπό φοιτητική κατάληψη. Στον τοίχο το σύνθημα γράφει: «Ο Χριστός μόνος επαναστάτης», φωτ. Ανρί Καρτιέ Μπρεσόν

Η χριστιανική επανάσταση απέναντι σε κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές

Με τη βοήθεια κειμένου, ο καθένας και η καθεμία ας μελετήσουμε την περίπτωση ενός σημαντικού θρησκευτικού προσώπου, που αντιτάχθηκε στο πολιτικό σύστημα της εποχής του, και ας απαντήσουμε σε ερωτήματα όπως: «Τι είναι αυτό που του δίνει ώθηση για να ενεργεί με αυτόν τον τρόπο;», «Τι μπορεί να σκέφτεται ή να πιστεύει;», «Πόσο αποτελεσματική μπορεί να είναι μια τέτοια στάση;». Στο τέλος, όλοι και όλες ας συζητήσουμε τις απαντήσεις μας.

Η εικόνα στο χειρουργείο του Αγίου Λουκά

Ο Βαλεντίν (σημ.: Βαλεντίν Φελίξοβιτς Γιασενέτσκι ήταν το όνομα

του Αγίου Λουκά του ιατρού, προτού χειροτονηθεί επίσκοπος) ήταν βαθύτατα πιστός και αυτή η πίστη του φαινόταν απ' τη ζωή και τα έργα του. Η αγάπη του για τον ασθενή, το μεγάλο ενδιαφέρον του για τον πάσχοντα άνθρωπο, πήγαζαν από τη βαθιά πίστη του στον Θεό. Είναι πολύ χαρακτηριστικό ότι, πριν ξεκινήσει την εγχείρηση, πάντα έκανε το σημείο του σταυρού. Στο χειρουργείο είχε κρεμασμένη την εικόνα της Παναγίας. Προσευχόταν με θέρμη μπροστά στην εικόνα για λίγα λεπτά. Έπειτα μ' ένα βαμβάκι ποτισμένο με ιώδιο έκανε το σημείο του σταυρού στο σώμα του ασθενούς, στο μέρος που θα γινόταν η τομή. Έτσι, με την επίκληση της βοήθειας του Θεού, της Παναγίας, των αγίων, προχωρούσε στην επέμβαση. Μόνο

κάτω απ' αυτά έλεγε με επισημότητα: «το νυστέρι». Οι κινήσεις του αυτές παραξένευαν όσους δεν τον γνώριζαν. Αργότερα, οι γιατροί που δεν είχαν σχέση με την Εκκλησία, έπαψαν να δίνουν σημασία, ενώ οι πιστοί γιατροί το έβλεπαν ως κάτι φυσικό για τον πιστό γιατρό.

Στις αρχές του 1920 μία από τις επιτροπές ελέγχου έδωσε εντολή να ξεκρεμάσουν την εικόνα. Αντί για απάντηση ο Βαλεντίν Φελίξοβιτς έφυγε από το νοσοκομείο και δήλωσε πως θα επέστρεφε μόνον όταν η εικόνα μπει και πάλι στη θέση της. Ο καθηγητής Οσάνιν θυμάται πως η επιτροπή είχε εκφράσει την άποψη ότι «το χειρουργείο είναι δημόσια υπηρεσία. Έχουμε διαχωρίσει το κράτος από την εκκλησία. Εάν ο χειρουργός σας θέλει να προσεύχεται,

με γεια του με χαρά του, αλλά ας κρατήσει την εικόνα στο σπίτι του». Ο Βόινο Γιασενέτσκι επανέλαβε πως δεν μπαίνει στο χειρουργείο. Εκείνη όμως την ώρα ένα στέλεχος του κόμματος έφερε την γυναίκα του για άμεση επέμβαση στο χειρουργείο. Η γυναίκα ήταν κατηγορηματική και απαιτούσε να την χειρουργήσει ο Βόινο Γιασενέτσκι. «Τον κάλεσαν στην αίθουσα του επισκεπτηρίου», γράφει ο καθηγητής Οσάνον. «Είπε και πάλι πως λυπάται πάρα πολύ, αλλά σύμφωνα με τις θρησκευτικές του πεποιθήσεις δεν μπορεί να μπει στο χειρουργείο, αν δεν κρεμάσουν την εικόνα στη θέση της». Ο σύζυγος της άρρωστης έδωσε τον λόγο του πως αύριο η εικόνα θα ήταν στη θέση της, μόνο να γίνει αμέσως η επέμβαση. Την ίδια στιγμή ο Βόινο

Γιασενέτσκι ξεκίνησε για την πτέρυγα του χειρουργείου και χειρούργησε τη γυναίκα, η οποία έγινε καλά. Την επομένη το πρωί, η εικόνα, πράγματι, μπήκε στη θέση της.

Άγιος Λουκάς, αρχιεπ. Κριμαίας, Αγάπησα το μαρτύριο: Αυτοβιογραφία

Το επαναστατικό κήρυγμα του Χριστού

Σε ομάδες ή σε δυάδες, ας μελετήσουμε διαφορετικά κείμενα και χωρία από την Αγία Γραφή, επιχειρώντας να προσεγγίσουμε και να ερμηνεύσουμε περιπτώσεις κατά τις οποίες ο Χριστός αντιπαρατάχθηκε στις αρχές και τον νόμο. Ας απαντήσουμε σε ενδεικτικά ερωτήματα όπως: «Σε τι αντιτάχθηκε ο Χριστός;», «Ήταν η

μη τήρηση του νόμου εκ μέρους του Χριστού επαναστατική πράξη;», «Τι περιελάμβανε το επαναστατικό κήρυγμα του Χριστού;» κ.ά. Ας συζητήσουμε όσα έχουμε καταγράψει αιτιολογώντας τις απαντήσεις μας.

Ο Ιησούς κατακρίνει τους γραμματείς και τους Φαρισαίους

1 Τότε ο Ιησούς μίλησε στο πλήθος και στους μαθητές του 2 και τους είπε: «Τη θέση του Μωυσή ως δασκάλου την πήραν οι γραμματείς και οι Φαρισαίοι. 3 Όσα λοιπόν σας λένε να τηρείτε, να τα τηρείτε και να τα πράττετε· να μην κάνετε όμως κατά τα έργα τους, γιατί λένε μόνο και δεν πράττουν. 4 Φτιάχνουν φορτία βαριά, που δύσκολα σηκώνονται, και τα φορτώνουν στους ώμους των

ανθρώπων, ενώ οι ίδιοι δε θέλουν ούτε με το δάκτυλό τους να τα κινήσουν. 5 Όλα τα έργα τους τα πράττουν για να κάνουν καλή εντύπωση στους ανθρώπους.

13 «Αλίμονό σας, γραμματείς και Φαρισαίοι, υποκριτές, γιατί κατατρώτε τις περιουσίες των χηρών, κάνετε όμως μεγάλες προσευχές για να φανείτε καλοί· γι' αυτό η τιμωρία σας θα είναι ιδιαίτερα αυστηρή.

23 »Αλίμονό σας, γραμματείς και Φαρισαίοι, υποκριτές, γιατί δίνετε στο ναό το ένα δέκατο από το δυόσμο, το άνηθο και το κύμινο, και δεν τηρείτε τις σπουδαιότερες εντολές του νόμου, τη δικαιοσύνη, την ευσπλαχνία και την πιστότητα. Αυτά όμως έπρεπε να κάνετε, χωρίς βέβαια να παραμελείτε κι εκείνα. 24 Τυφλοί οδηγοί, που περνάτε από στραγγιστήρι το

κουνούπι και καταπίνετε ολόκληρη καμήλα.
25 »Αλίμονό σας, γραμματείς και Φαρισαίοι, υποκριτές, γιατί καθαρίζετε το εξωτερικό του ποτηριού και του πιάτου, το περιεχόμενό τους όμως προέρχεται από αρπαγή και αδικία. 26 Φαρισαίε τυφλέ, καθάρισε πρώτα το εσωτερικό του ποτηριού και του πιάτου, για να έχει αξία και η εξωτερική τους καθαρότητα.
27 »Αλίμονό σας, γραμματείς και Φαρισαίοι, υποκριτές, γιατί μοιάζετε με τάφους ασβεστωμένους, που εξωτερικά φαίνονται ωραίοι, εσωτερικά όμως είναι γεμάτοι κόκαλα νεκρών και κάθε λογής ακαθαρσία.
28 Έτσι κι εσείς, εξωτερικά φαίνεστε ευσεβείς στους ανθρώπους, κι εσωτερικά είστε γεμάτοι υποκρισία και ανομία. 33 Φίδια, γεννήματα οχιάς,

πώς θα ξεφύγετε από την τελική κρίση και την κόλαση;»

Ευαγγέλιο κατά Ματθαίον 23, 1-33

Η εκδίωξη των εμπόρων από τον ναό

13 Καθώς πλησίαζε η γιορτή του
ιουδαϊκού Πάσχα, ανέβηκε ο Ιησούς
στα Ιεροσόλυμα. 14 Μέσα στον πε-
ρίβολο του ιερού βρήκε αυτούς που
πουλούσαν βόδια, πρόβατα και πε-
ριστέρια για τις θυσίες, και τους αρ-
γυραμοιβούς καθιστούς πίσω από
τους πάγκους. 15 Τότε έφτιαξε ένα
μαστίγιο από σκοινιά και τους έβγα-
λε όλους έξω από τον περίβολο του
ναού, μαζί και τα πρόβατα και τα βό-
δια, έριξε καταγής τα νομίσματα των
αργυραμοιβών, κι αναποδογύρισε
τους πάγκους. 16 Κι έλεγε σ’ αυτούς

που πουλούσαν τα περιστέρια: «Πάρτε τα αυτά από ’δω, μην κάνετε εμπορικό κατάστημα το σπίτι του Πατέρα μου».

Ευαγγέλιο κατά Ιωάννην 2, 13-16

Η θεραπεία του εκ γενετής τυφλού

13 Τον έφεραν τότε στους Φαρισαίους, τον άνθρωπο που ήταν άλλοτε τυφλός. 14 Η μέρα που έφτιαξε ο Ιησούς τον πηλό και του άνοιξε τα μάτια ήταν Σάββατο. 15 Άρχισαν λοιπόν και οι Φαρισαίοι να τον ρωτούν πάλι πώς απέκτησε το φως του. Αυτός τους απάντησε: «Έβαλε πάνω στα μάτια μου πηλό, νίφτηκα και βλέπω». 16 Μερικοί από τους Φαρισαίους έλεγαν: «Αυτός ο άνθρωπος δεν μπορεί να είναι σταλμένος από το Θεό, γιατί δεν τηρεί την αργία

του Σαββάτου». Άλλοι όμως έλεγαν: «Πώς μπορεί ένας αμαρτωλός άνθρωπος να κάνει τέτοια σημεία;». Και υπήρχε διχογνωμία ανάμεσά τους.

Ευαγγέλιο κατά Ιωάννην 9, 13-16

Η τήρηση του Σαββάτου

23 Συνέβη κάποιο Σάββατο να βαδίζει ο Ιησούς μέσα από σπαρμένα χωράφια, κι οι μαθητές του, ενώ περπατούσαν, έτριβαν στάχυα και έτρωγαν τους σπόρους. 24 Οι Φαρισαίοι τότε του έλεγαν: «Κοίτα, κάνουν το Σάββατο κάτι που δεν επιτρέπεται από το νόμο». 25 «Ποτέ δε διαβάσατε στη Γραφή», τους λέει, «τι έκανε ο Δαβίδ, όταν βρέθηκε στην ανάγκη και πείνασε αυτός κι οι σύντροφοί του; 26 Μπήκε στο ναό του Θεού τον καιρό που αρχιερέας ήταν ο Αβιάθαρ κι

έφαγε τους άρτους της προθέσεως,
που δεν επιτρέπεται από το νόμο
να τρώνε παρά μόνον οι ιερείς, κι
έδωσε μάλιστα και σ' αυτούς που
ήταν μαζί του». 27 Και τους έλεγε ο
Ιησούς: «Το Σάββατο έγινε για τον
άνθρωπο· όχι ο άνθρωπος για το
Σάββατο. 28 Συνεπώς ο Υιός του Αν-
θρώπου εξουσιάζει και το Σάββατο».

Ευαγγέλιο κατά Μάρκον 2, 23-28

Ο Ιησούς και η Σαμαρείτισσα

7-8 Οι μαθητές του είχαν πάει στην
πόλη ν' αγοράσουν τρόφιμα. Έρχε-
ται τότε μια γυναίκα από τη Σαμά-
ρεια να βγάλει νερό. Ο Ιησούς της
λέει: «Δώσ' μου να πιω». 9 Εκείνη
του απάντησε: «Εσύ είσαι Ιουδαίος
κι εγώ Σαμαρείτισσα. Πώς μπορείς
να μου ζητάς να σου δώσω νερό να

πιεις;» – επειδή οι Ιουδαίοι αποφεύγουν κάθε επικοινωνία με τους Σαμαρείτες. […]

27 Εκείνη την ώρα ήρθαν οι μαθητές του κι απορούσαν που συνομιλούσε με γυναίκα. Βέβαια, κανείς δεν του είπε «τι συζητάς;» ή «γιατί μιλάς μαζί της;».

Ευαγγέλιο κατά Ιωάννην 4, 7-9, 27

Ο Χριστός επαναστάτης

Ο Χριστός δεν σήκωνε εξεγέρσεις ενάντια στην εξουσία του κράτους, με στόχο μία εφήμερη αλλαγή τοπικής σημασίας· ο Χριστός εργαζόταν για μια επανάσταση που είχε ως στόχο την καθολική παγκόσμια ανατροπή. Ο Χριστός δεν δημαγωγούσε ενάντια στις δυναστείες του Ηρώδη και του Αυγούστου –αυτή θα ήταν

μια μικρή «αντάρτικη» δουλειά– αλλά έθετε τα θεμέλια σ' ένα πολύ μεγαλύτερο έργο. Πήγε πέρα και βαθύτερα απ' όλους τους επαναστάτες του κόσμου. Στο δένδρο του κακού δεν κλάδευε κλαριά και δεν καθάριζε τα φύλλα, αλλά έβαζε το τσεκούρι στην ίδια τη ρίζα. Δεν βιαζόταν να δει γρήγορα την επιτυχία του έργου Του. […]

«Επαναστατήστε πρώτα εναντίον του εαυτού σας και ύστερα ενάντια στον κόσμο» – αυτό το μήνυμα θα μπορούσε να βγει από το κύριο κήρυγμα του Χριστού. Τούτο ήταν το εργαλείο για λάξευμα και για λείανση.[…] Γι' αυτό αφήστε, αδέλφια, τα παιδιά να πλησιάσουν τον Χριστό, να ποτιστούν με το πνεύμα του Χριστού, με το πνεύμα της πιο μεγαλειώδους και κάλλιστης επανάστασης

ενάντια στο κακό.[…] Αυτό το νέο πνεύμα πρέπει να εισαχθεί στην δι-απαιδαγώγηση…».

Άγιος Νικόλαος Βελιμίροβιτς, Αργά βαδίζει ο Χριστός

Η κορυφαία δύναμη, που μοιάζει με αδυναμία

Η κορυφαία δύναμη είναι να έχεις τη δύναμη να μη χρησιμοποιήσεις δύναμη επιβολής στις ανθρώπινες σχέσεις. Αυτή είναι η περίπτωση του Χριστού στον σταυρό, καθώς και των μαρτύρων. …. Ο Χριστός ενδιαφέ-ρεται για την καρδιά του ανθρώπου. Όχι για την καθυπόταξή του. Γι' αυτό η θυσία του Χριστού στον σταυρό δεν ήταν κακομοιριά, δεν ήταν ανα-γκαστική. Ήταν εκδήλωση της κο-ρυφαίας δύναμης, της δύναμης της

αγάπης. Αληθινή δύναμη είναι η δύναμη να σπάσει κανείς τον ατελείωτο κύκλο αντεκδικήσεων, παρεμβάλλοντας τη συγγνώμη και τη συγχώρεση. … Η αλυσίδα της αντεκδίκησης σημαίνει ότι για πάντα θα μας καθορίζει το παρελθόν: αυτό που θα κάνουμε τώρα, θα είναι μια πράξη ανταπόδοσης, την οποία μάς την υπαγορεύει κάποιο κακό που έγινε κάποτε, και το οποίο είμαστε αδύναμοι να σταματήσουμε. Αυτή η υποδούλωση μπορεί να σπάσει μόνο αν μια επαναστατική πράξη εισβάλει στη ζωή εδώ και τώρα και διακόψει την αλυσίδα, στην οποία το παρελθόν διαμορφώνει δεσμευτικά το μέλλον. Η επαναστατική αυτή πράξη είναι η συγχώρεση. Η λέξη συγχώρεση (από το συν + χώρος) σημαίνει ότι επιθυμώ να παλέψω τον εγωισμό

μου και να βρεθώ πάλι παρέα με όλους τους αδελφούς μου. Η στάση αυτή δεν είναι ανοχή του κακού. Είναι τρόπος σταματήματός του.

Αθ. Παπαθανασίου & Μ. Κουκουνάρας Λιάγκης, Ζητήματα Χριστιανικής Ηθικής

Επαναστατικά χαρακτηριστικά του πιστού στην προσωπική και κοινωνική του ζωή

Με βάση όσα μάθαμε, ας γράψουμε σε αυτοκόλλητα χαρτάκια λέξεις ή φράσεις που σκεφτόμαστε αυθόρμητα για ένα από τα παρακάτω έργα, και ας τα κολλήσουμε στον πίνακα.

Στη συνέχεια, σε ομάδες, ας αποφασίσουμε ποιες τρεις από τις λέξεις ή φράσεις που γράφτηκαν περιγράφουν καλύτερα την επανάσταση σε

προσωπικό και ποιες τρεις σε κοινωνικό επίπεδο.

Δομίνικος Θεοτοκόπουλος,
Η εκδίωξη των εμπόρων, 1604.

Revolution Christ, by aasemsj

ΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΜΟΥ

3. ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΑΣ

- **Το όραμα της ειρήνης**
- **Η ευθύνη για τη δικαιοσύνη**
- **Η κατάκτηση της ευτυχίας**
- **Η ελπίδα για τη μεταμόρφωση του κόσμου**

3.1 ΤΟ ΟΡΑΜΑ ΤΗΣ ΕΙΡΗΝΗΣ

Η ειρήνη σε προσωπικό και παγκόσμιο επίπεδο

Ας διαβάσουμε τα παρακάτω κείμενα και ας συμπληρώσουμε τις φράσεις:
«Η ειρήνη μέσα μου είναι...»,
«Η ειρήνη γύρω μου είναι...»

«Ειρήνη είναι όταν»

Ειρήνη είναι όταν τ' ανθρώπου η ψυχή γίνεται έξω στο σύμπαν ήλιος· κι ο ήλιος ψυχή μες στον άνθρωπο.

Νικηφόρος Βρεττάκος, Τα ποιήματα

Εσωτερική ειρήνη

Απόκτησε την εσωτερική ειρήνη και χιλιάδες άνθρωποι γύρω σου θα σωθούν.

Όσιος Σεραφείμ του Σάρωφ

Η χριστιανική διδασκαλία για την επικράτηση της παγκόσμιας ειρήνης.
Οι βιβλικές καταβολές της αδιάλυτης σχέσης ειρήνης-δικαιοσύνης

Ας καθίσουμε σε ομάδες και, αφού διαβάσουμε το παρακάτω κείμενο, ας σημειώσουμε ποια στοιχεία αποκομίσαμε για την αποστολή της Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο. Θα μας βοηθήσουν τα παρακάτω ερωτήματα:

- Ποιο είναι το ζήτημα;
- Ποιος ή Ποιοι συμμετέχουν / Ποιον ή Ποιους αφορά;
- Πού συμβαίνει;
- Πότε συμβαίνει;
- Γιατί συμβαίνει;
- Πόσο συχνά συμβαίνει;
- Ποιες είναι οι «επιπτώσεις» αυτών των καταστάσεων στη ζωή των ανθρώπων;

Η αποστολή της Εκκλησίας στον σύγχρονο κόσμο

Γ. Περί εἰρήνης καί δικαιοσύνης

1. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀναγνωρίζει καί ἀναδεικνύει διαχρονικῶς τήν κεντρικήν θέσιν τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης εἰς τήν ζωήν τῶν ἀνθρώπων. Αὐτή αὕτη ἡ ἐν Χριστῷ ἀποκάλυψις χαρακτηρίζεται «εὐαγγέλιον τῆς εἰρήνης». … Καί τοῦτο, διότι ἡ εἰρήνη τοῦ Χριστοῦ εἶναι ὁ ὥριμος καρπός … τῆς ἀναδείξεως τῆς ἀξίας καί τοῦ μεγαλείου τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου ὡς εἰκόνος Θεοῦ· … τῆς καθολικότητος τῶν ἀρχῶν τῆς εἰρήνης, τῆς ἐλευθερίας καί τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καί, τέλος, τῆς καρποφορίας τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης μεταξύ τῶν ἀνθρώπων καί τῶν λαῶν τοῦ κόσμου. Ἡ πραγματική

εἰρήνη εἶναι ὁ καρπός τῆς ἐπί τῆς γῆς ἐπικρατήσεως ὅλων αὐτῶν τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν. Εἶναι ἡ ἄνωθεν εἰρήνη, περί τῆς ὁποίας πάντοτε εὔχεται ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τάς καθημερινάς της δεήσεις, ἐξαιτουμένη ταύτην παρά τοῦ Θεοῦ. […]

3. Ὀφείλομεν συγχρόνως νά ὑπογραμμίσωμεν ὅτι τά δῶρα τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης ἐξαρτῶνται καί ἐκ τῆς ἀνθρωπίνης συνεργίας. Τό Ἅγιον Πνεῦμα χορηγεῖ πνευματικά δῶρα, ὅταν ἐν μετανοίᾳ ἐπιζητῶμεν τήν εἰρήνην καί τήν δικαιοσύνην τοῦ Θεοῦ. Τά δῶρα ταῦτα τῆς εἰρήνης καί δικαιοσύνης ἐμφανίζονται ἐκεῖ ἔνθα οἱ Χριστιανοί καταβάλλουν προσπαθείας εἰς τό ἔργον τῆς πίστεως, τῆς ἀγάπης καί τῆς ἐλπίδος ἐν Χριστῷ

Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν. […]

5. Συγχρόνως, ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία θεωρεῖ καθῆκον αὐτῆς νά ἐπικροτῇ πᾶν ὅ,τι ἐξυπηρετεῖ πράγματι τήν εἰρήνην καί ἀνοίγει τήν ὁδόν πρός τήν δικαιοσύνην, τήν ἀδελφοσύνην, τήν ἀληθῆ ἐλευθερίαν καί τήν ἀμοιβαίαν ἀγάπην μεταξύ ὅλων τῶν τέκνων τοῦ ἑνός οὐρανίου Πατρός, ὡς καί μεταξύ ὅλων τῶν λαῶν τῶν ἀποτελούντων τήν ἐνιαίαν ἀνθρωπίνην οἰκογένειαν. Συμπάσχει δέ μεθ' ὅλων τῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι εἰς διάφορα μέρη τοῦ κόσμου στεροῦνται τῶν ἀγαθῶν τῆς εἰρήνης καί τῆς δικαιοσύνης.

Δ. Ἡ εἰρήνη καί ἡ ἀποτροπή τοῦ πολέμου

1. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ καταδι-

κάζει γενικῶς τον πόλεμον, τόν ὁποῖον θεωρεῖ ἀπόρροιαν τοῦ ἐν τῷ κόσμῳ κακοῦ καί τῆς ἁμαρτίας. […]

2. Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ… ἐνθαρρύνει πᾶσαν πρωτοβουλίαν καί προσπάθειαν πρός πρόληψιν ἤ ἀποτροπήν αὐτοῦ, διά τοῦ διαλόγου καί διά παντός ἄλλου προσφόρου μέσου. Εἰς περίπτωσιν κατά τήν ὁποίαν ὁ πόλεμος καταστῇ ἀναπόφευκτος, ἡ Ἐκκλησία συνεχίζει προσευχομένη καί μεριμνῶσα ποιμαντικῶς διά τά τέκνα αὐτῆς, τά ὁποῖα ἐμπλέκονται εἰς τάς πολεμικάς συγκρούσεις διά τήν ὑπεράσπισιν τῆς ζωῆς καί τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, καταβάλλουσα πᾶσαν προσπάθειαν διά τήν ταχυτέραν ἀποκατάστασιν τῆς εἰρήνης καί τῆς ἐλευθερίας.

3. Ἡ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία καταδικάζει ἐντόνως τάς ποικιλομόρφους συγκρούσεις καί τούς πολέμους, τούς ὀφειλομένους εἰς φανατισμόν, προερχόμενον ἐκ θρησκευτικῶν ἀρχῶν. Βαθεῖαν ἀνησυχίαν προκαλεῖ ἡ μόνιμος τάσις αὐξήσεως τῶν καταπιέσεων καί διώξεων τῶν χριστιανῶν καί ἄλλων κοινοτήτων, ἐξ αἰτίας τῆς πίστεως αὐτῶν, εἰς τήν Μέσην Ἀνατολήν καί ἀλλαχοῦ… Καταδικάζονται ἐπίσης πόλεμοι, ἐμπνεόμενοι ὑπό ἐθνικισμοῦ, προκαλοῦντες ἐθνοκαθάρσεις, μεταβολάς κρατικῶν ὁρίων καί κατάληψιν ἐδαφῶν.

Ἁγία καί Μεγάλη Σύνοδος τῆς Ὀρθοδοξης Ἐκκλησίας, Πεντηκοστή 2016, Ἡ Ἀποστολή τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τόν σύγχρονον κόσμον

Οι πρωτοβουλίες της Ορθόδοξης Εκκλησίας για την ειρήνη στον κόσμο. Αναζήτηση της ατομικής και συλλογικής ευθύνης για την παγκόσμια ειρήνη

Ας μελετήσουμε ο καθένας και η καθεμία από εμάς τις ιστορικές συνθήκες και την απόφαση του Αγίου Σωφρόνιου να παραδώσει τα Ιεροσόλυμα στους Άραβες ή απόσπασμα από την Κοινή Δήλωση του Πάπα Φραγκίσκου και του Οικουμενικού Πατριάρχη Βαρθολομαίου, και ας σημειώσουμε μέχρι τρία βασικά στοιχεία για την ατομική και συλλογική ευθύνη για την ειρήνη.

Ας μοιραστούμε όσα σημειώσαμε με τον διπλανό/τη διπλανή μας και τα κοινά αποτελέσματα θα τα ανακοινώσουμε στην ολομέλεια και θα τα συζητήσουμε.

Η παράδοση της Ιερουσαλήμ στους Άραβες από τον πατριάρχη Σωφρόνιο

Το 635, αφού κυριεύτηκε η Δαμασκός, η μία μετά την άλλη, οι πόλεις της Συρίας και της Παλαιστίνης συνθηκολόγησαν με τους Άραβες… Το 637 άρχισε και η συστηματική πολιορκία της Ιερουσαλήμ, λόγω της οποίας οι Χριστιανοί δεν μπορούσαν πλέον να βγουν από την πόλη γιατί συλλαμβάνονταν και φονεύονταν. Η πολιορκία παρατάθηκε για μεγάλο χρονικό διάστημα, κάτι που είχε ως αποτέλεσμα να είναι αδύνατη η αντίσταση των Χριστιανών μέχρι τέλους… Σε μια ομιλία για το Άγιο Βάπτισμα, την οποία εκφώνησε ο Πατριάρχης Ιεροσολύμων Σωφρόνιος κατά τη διάρκεια της πολιορκίας, ανάμεσα στα άλλα είπε και τα εξής:

«Για ποιο λόγο, λοιπόν, ζούμε μέσα σε πολέμους; Γιατί είναι πάρα πολλές οι βαρβαρικές επιδρομές; Γιατί μας επιτίθενται οι Σαρακηνοί; Γιατί έχουν αυξηθεί οι καταστροφές και οι λεηλασίες; Γιατί συνεχώς χύνεται ανθρώπινο αίμα; Γιατί τα ανθρώπινα σώματα γίνονται τροφή για τα πετεινά του ουρανού; Γιατί οι εκκλησίες διαλύονται; Γιατί ο Σταυρός του Χριστού καθυβρίζεται; Γιατί ο Χριστός που είναι ο δοτήρας όλων των αγαθών βλαστημείται από τα στόματα των εθνικών (των μη χριστιανών), πράγμα το οποίο είναι το πιο βαρύ από όλες τις συμφορές που μας συμβαίνουν;».

Ο πατριάρχης Σωφρόνιος υποδεικνύει ότι, αναμφίβολα, αίτιοι όλων των παραπάνω έγιναν λόγω των αμαρτιών τους οι Χριστιανοί.

Γι' αυτό και τους προτρέπει σε μετάνοια, ελπίζοντας ότι ο Θεός θα βοηθήσει την αγία Πόλη των Ιεροσολύμων, η οποία βρισκόταν σε κίνδυνο… Αλλά το θέλημα του Θεού ήταν η Πόλη και η Εκκλησία των Ιεροσολύμων να μπουν στο στάδιο μεγάλων θλίψεων, …κάτι που συνέβη τελικά το 638, όταν η Πόλη των Ιεροσολύμων παραδόθηκε στον χαλίφη Ομάρ από τον πατριάρχη Σωφρόνιο.

Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, μητρ. Αθηνών, Ιστορία της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων

Κοινή δήλωση Πάπα και Πατριάρχη για την ειρήνη

Ἀπό τήν ἁγίαν ταύτην πόλιν τῆς Ἰερουσαλήμ ἐκφράζομεν τήν κοινήν

μας βαθεῖαν ἀνησυχίαν διά τήν κατάστασιν τῶν χριστιανῶν τῆς Μέσης Ἀνατολῆς καί τό δικαίωμά των νά παραμένουν πλήρεις πολῖται τῶν χωρῶν καταγωγῆς των. Ἐν ἐμπιστοσύνῃ στρεφόμεθα πρός τόν παντοδύναμον καί φιλεύσπλαχνον Θεόν προσευχόμενοι διά τήν εἰρήνην εἰς τήν Ἁγίαν Γῆν καί τήν Μέσην Ἀνατολήν ἐν γένει.

Ἰδιαιτέρως προσευχόμεθα διά τάς Ἐκκλησίας εἰς τήν Αἴγυπτον, τήν Συρίαν καί τό Ἰράκ, αἱ ὁποῖαι ὑπέφεραν περισσότερον σοβαρῶς ἐξ αἰτίας τῶν προσφάτων γεγονότων. Ἐνθαρρύνομεν ὅλας τάς πλευράς ἀνεξαρτήτως θρησκευτικῶν πεποιθήσεων νά συνεχίσουν ἐργαζόμενοι διά τήν καταλλαγήν καί τήν δικαίαν ἀναγνώρισιν τῶν δικαιωμάτων τῶν λαῶν. Εἴμεθα πεπεισμένοι ὅτι

δέν εἶναι τά ὅπλα, ἀλλά ὁ διάλογος, ἡ συγχώρησις καί ἡ καταλλαγή τά μόνα δυνατά μέσα διά τήν ἐπίτευξιν τῆς εἰρήνης.

Εἰς μίαν ἱστορικήν συγκυρίαν χαρακτηριζομένην ἀπό βίαν, ἀδιαφορίαν καί ἐγωϊσμόν, πολλοί ἄνδρες καί γυναῖκες σήμερον αἰσθάνονται ὅτι ἔχουν χάσει τόν προσανατολισμόν των. Ἀκριβῶς διά τῆς κοινῆς μαρτυρίας μας πρός τήν καλήν ἀγγελίαν τοῦ Εὐαγγελίου θά ἠδυνάμεθα νά βοηθήσωμεν τούς ἀνθρώπους τῆς ἐποχῆς μας νά ἀνακαλύψουν τόν δρόμον, ὁ ὁποῖος ὁδηγεῖ εἰς τήν ἀλήθειαν, τήν δικαιοσύνην καί τήν εἰρήνην. Ἡνωμένοι εἰς τάς προθέσεις μας καί ἀναμιμνησκόμενοι τό παράδειγμα πρό πεντήκοντα ἐτῶν ἐδῶ εἰς τήν Ἱερουσαλήμ τοῦ Πάπα Παύλου Ϛ΄ καί τοῦ Πατριάρχου

Ἀθηναγόρου, καλοῦμεν ὅλους τούς χριστιανούς, καθώς καί πιστούς κάθε θρησκευτικῆς παραδόσεως καί ὅλους τούς ἀνθρώπους καλῆς θελήσεως, νά ἀναγνωρίσουν τό ἐπεῖγον τῆς ὥρας ταύτης, τό ὁποῖον μᾶς ὑποχρεώνει νά ἐπιζητήσωμεν τήν καταλλαγήν καί ἑνότητα τῆς ἀνθρωπίνης οἰκογενείας, μέ πλήρη σεβασμόν πρός τάς νομίμους διαφοράς, διά τό καλόν ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος καί τῶν γενεῶν τοῦ μέλλοντος.

Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος και Πάπας Φραγκίσκος,
Κοινή Δήλωση στα Ιεροσόλυμα, 2014

Η προσωπική και κοινωνική ευθύνη των χριστιανών για το όραμα της παγκόσμιας ειρήνης

Με βάση όσα μάθαμε στην ενότητα και με έμπνευση από τα παρακάτω αγιογραφικά χωρία, ας κατασκευάσουμε έργα/πλακάτ με συνθήματα ή μηνύματα για την ειρήνη, όπως αυτή νοηματοδοτείται από την Αγία Γραφή και τη χριστιανική διδασκαλία γενικότερα.

Αγιογραφικά χωρία για την ειρήνη:

Είμαι ειρηνικός ανάμεσα σε αυτούς που μισούν την ειρήνη.

Ψαλμός, 119, 7

Μακάριοι όσοι φέρνουν την ειρήνη στους ανθρώπους, γιατί αυτοί θα ονομαστούν παιδιά του Θεού.

Ευαγγέλιο κατά Ματθαίον 5, 9

Ο καρπός του Αγίου Πνεύματος είναι η αγάπη, η χαρά, η ειρήνη, η μακροθυμία, η καλοσύνη, η αγαθότητα, η πίστη, η πραότητα, η εγκράτεια.

Επιστολή Απ. Παύλου προς Γαλάτας 5, 22-23

Όπου υπάρχει φθόνος κι εριστική διάθεση, εκεί υπάρχει αναστάτωση και κάθε λογής κακό.

Επιστολή Ιακώβου, 3, 16

Φεύγω και σας αφήνω την ειρήνη. Τη δική μου ειρήνη σας δίνω. Δε σας τη δίνω όπως τη δίνει ο κόσμος. Μην ανησυχείτε και μη δειλιάζετε.

Ευαγγέλιο κατά Ιωάννην 14, 27

ΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΜΟΥ

3.2 Η ΕΥΘΥΝΗ ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗ

Υπάρχει δικαιοσύνη στον σύγχρονο κόσμο;

Ας σχεδιάσουμε στον πίνακα δύο περιγράμματα ανθρώπων. Ο ένας είναι κάποιος που αδικεί και ο άλλος ο αδικημένος. Σε δυάδες ας γράψουμε σε αυτοκόλλητο χαρτάκι ποιος είναι ο πρώτος και ένα συναίσθημά του ή χαρακτηριστικό του και τα αντίστοιχα για τον δεύτερο (π.χ. 1ος/η = Εργοδότης που δεν πληρώνει/ υπερόπτης - 2ος/η = Υπάλληλος που δεν πληρώνεται/ οργή ή 1ος/η= Οδηγός που παρκάρει πάνω σε πεζοδρόμιο/ αδιάφορος - 2ος/η = ΑΜΕΑ/ ανυπεράσπιστος/η). Θα κολλήσουμε τα χαρτάκια μέσα σε κάθε περίγραμμα.

Είναι σημαντικό να διαβάσουμε στο τέλος όσα γράψαμε όλες οι δυάδες.

Ας συζητήσουμε στο τέλος ποιο είναι το δίκαιο σε κάθε περίπτωση.

Οι διαστάσεις του προβλήματος της αδικίας στην εποχή μας από ηθική, κοινωνική και θρησκευτική σκοπιά

Αφού διαβάσουμε το κείμενο για τις κοινωνικές και ψυχολογικές παραμέτρους της έλλειψης της δικαιοσύνης, θα συζητήσουμε γι' αυτό το θέμα ξεκινώντας πάντα τη φράση μας, όταν παίρνουμε τον λόγο, ως εξής: «Επ' αυτού θα είχα να πω...» και αιτιολογώντας την άποψή μας.

Η παραμόρφωση της αδικίας

Η παραμονή στις αδικίες του παρελθόντος οδηγεί στην απώλεια της βίωσης των νέων δεδομένων.

Δηλητηριάζει, εμποδίζει, απαγορεύει τα νέα βιώματα. Το παρελθόν εισδύει και βιάζει το παρόν.

Ο παραμορφωτικός καθρέφτης της αίσθησης αδικίας οδηγεί σε παρανοειδή αντίληψη της ζωής. Ο άνθρωπος, προσπαθώντας να μη γίνει αντικείμενο εκμετάλλευσης, θύμα επιθετικότητας ή υποτίμησης, ανακαλύπτει παντού εχθρούς. Νιώθει ότι κινείται διαρκώς σε εχθρικό έδαφος και έχει τις αισθήσεις του σε εγρήγορση, ώστε ο εχθρός να μην περάσει απαρατήρητος. Όλοι δυνάμει μπορεί να τον αδικήσουν. Πριν ο άλλος μιλήσει, αυτός έχει θυμώσει, όντας σίγουρος για τις κακές του προθέσεις.

Στην αγωνία του μήπως κάποιος τον βλάψει, έχει απομονωθεί στον εαυτό του. Όλοι είναι ύποπτοι.

Αναζητά την ευκαιρία για να επαναλάβει την διαπίστωσή του: «Φίλοι δεν υπάρχουν! Αυτοί που σου κάνουν τον φίλο είναι οι πιο επικίνδυνοι!». Γελά με υπεροψία, όταν κάποιος προσπαθεί να τον πείσει για το αντίθετο. Υποφέρει από την απομόνωσή του, αλλά του είναι γνώριμη και του προσφέρει μια περίεργη ασφάλεια. Τα παραμορφωτικά γυαλιά τον κάνουν να διακρίνει στους άλλους αρνητικές διαθέσεις που δεν έχουν. Απαιτεί διαρκώς διευκρινίσεις και αποδείξεις που καθιστούν την συνύπαρξη αφόρητη.

Δημήτρης Καραγιάννης, Η αδικία που πληγώνει

Η χριστιανική διδασκαλία για τη δικαιοσύνη και την κοινωνική δικαιοσύνη. Ηθικά κριτήρια για την απονομή δικαιοσύνης

Ας μελετήσουμε τα παρακάτω κείμενα και, σε δυάδες ή ομάδες, ας γράψουμε για καθένα από αυτά ένα σύντομο σχόλιο για τις διαφορετικές όψεις της χριστιανικής διδασκαλίας για τη δικαιοσύνη.

Η δικαιοσύνη του Θεού

Γίνεται πολύς λόγος σήμερα για τη δικαιοσύνη. Υπάρχει όμως τεράστια διαφορά ανάμεσα στην ανθρώπινη και θεία δικαιοσύνη. Ο Αββάς Ισαάκ ο Σύρος αναφέρει: «μην πεις τον Θεό δίκαιο», διότι κατά την ανθρώπινη δικαιοσύνη ο Θεός είναι

άδικος, με την έννοια ότι οι άνθρωποι θεωρούν ότι ένας κακός άνθρωπος θα πρέπει να τιμωρηθεί ανάλογα με την παρανομία που έκανε. Τα μέτρα όμως της δικαιοσύνης του Θεού είναι άλλα, μπορεί ένας άνθρωπος να πει απλώς ένα συγγνώμη και ο Θεός να τον συγχωρέσει, εάν έχει μετανοήσει πραγματικά.

Ο Χριστός λέει ότι είναι μακάριοι όσοι διώκονται λόγω της δικαιοσύνης, δηλαδή για την επικράτηση του θελήματος του Θεού. Η θεία δικαιοσύνη είναι η αγάπη του Θεού. Κατ' ακρίβεια, δικαιοσύνη είναι να κατοικήσει ο Χριστός μέσα στον άνθρωπο και πραγματική αδικία είναι όταν οι πράξεις μας και οι ενέργειές μας απομακρύνουν τον Χριστό, τη θεία χάρη από την ψυχή μας. Ο Χριστός είναι η δικαιοσύνη μας, κατά

τον Απόστολο Παύλο. Εξάλλου στο Ευαγγέλιο αναφέρει ότι ο Θεός βρέχει επί δικαίους και αδίκους και ανατέλλει τον ήλιο επί πονηρούς και αγαθούς. Ο Θεός αγαπά όλο τον κόσμο εξίσου, δεν έχει καμία προσωποληψία. Ο ίδιος μάς υπέδειξε πώς να αντιμετωπίζουμε την αδικία λέγοντάς μας πως όταν έρθει κάποιος και σου πάρει τα πράγματά σου μην του πεις τίποτα, αν σ' αγγαρεύσει να πας ένα μίλι, να πας δύο, και αν σου δώσει ένα ράπισμα από τη μια πλευρά, τότε να γυρίσεις και την άλλη. Αυτό δεν είναι δικαιοσύνη, θα πει κανείς. Δικαιοσύνη κατά τα ανθρώπινα μέτρα είναι αυτό που έλεγε ο Μωσαϊκός νόμος, οδόντα αντί οδόντος.

Ο Θεός όμως δεν κρίνει με αυτά τα μέτρα. Ο Απόστολος Παύλος λέει ότι

η αγάπη του Χριστού φαίνεται στο γεγονός ότι, ενώ εμείς είμαστε αμαρτωλοί και αρνητές του, παρά ταύτα «Χριστὸς ὑπὲρ ἡμῶν ἀπέθανεν». Η δικαιοσύνη του Χριστού, λοιπόν, ποια είναι; Να πεθάνει Αυτός για αυτούς που δεν τον ήθελαν. Γι' αυτό, όταν βλέπουμε στον κόσμο πολλές αδικίες, ας μην αναρωτιόμαστε πού είναι η δικαιοσύνη του Θεού, διότι ο Θεός λειτουργεί με άλλο τρόπο, με άλλα μέτρα. Δικαιοσύνη είναι να μας δώσει ο Θεός αυτό το οποίο στερηθήκαμε, που δεν είναι άλλο από τη χάρη Του, η δυνατότητα της θεώσεώς μας, γιατί ο Θεός μας έπλασε κατ' εικόνα Του, είμαστε φτιαγμένοι να γίνουμε θεοί κατά χάρη, να ομοιωθούμε με τον Θεό και να κατοικήσει ο Θεός μέσα μας.

Αθανάσιος, μητρ. Λεμεσού

Θεολογία και δικαιοσύνη

Ο Χριστός συγκρούστηκε με τις δυνάμεις του κακού και της φθοράς σε κάθε τους μορφή. Διωγμένος και σταυρωμένος ο ίδιος, ταύτισε ρητά τον εαυτό του με τους αδύναμους και τους διωκόμενους, με τους αλλοδαπούς και τους φυλακισμένους και, ταυτόχρονα, ταύτισε την αλληλεγγύη προς αυτούς με την αλληλεγγύη προς αυτόν τον ίδιο.

Μέσα στην πολύμορφη ιστορική όδευση, η Εκκλησία οφείλει να κρατά εναργές το όραμά της και να κομίζει μια σύστοιχη πρόταση ζωής. Όποτε λησμονεί ή απεμπολεί το ίδιο της το όραμα, γίνεται τύραννος του ανθρώπου, φυλακή του Θεού και προδότης του εαυτού της. Αντίθετα, όποτε τάσσεται στο πλευρό των θυμάτων και μπολιάζει την ιστορία με

δικαιοσύνη, αλληλεγγύη κι ελευθερία, προξενεί ρωγμές στις ταφόπλακες της κοινωνίας για να περάσει στο σήμερα το φως των Εσχάτων.

Θανάσης Παπαθανασίου, Κοινωνική δικαιοσύνη και ορθόδοξη θεολογία: Μια προκήρυξη

Η δικαιοσύνη του Θεού

Η δικαιοσύνη του Χριστού μαρτυρείται στα ευαγγέλια ως δικαιοσύνη θυσιαστική. Δεν πρόκειται λοιπόν για μια αφηρημένη έννοια δικαιοσύνης, αλλά για τη δικαιοσύνη που πηγάζει από το θέλημα του Θεού. Δίκαιος ονομάζεται ο Θεός, και η δικαιοσύνη του ταυτίζεται με την αγάπη του. Όλο το έργο της θείας Οικονομίας, με αποκορύφωμα την ενανθρώπηση του Υιού, όλες οι ενέργειές

του, εκδηλώθηκαν –και εξακολουθούν να εκδηλώνονται– ως θεία δικαιοσύνη.

Τελικά, η δικαιοσύνη του Θεού είναι ο Χριστός, και μας την αποκάλυψε όχι μόνο με τα λόγια του αλλά και με τις πράξεις του. Μάλιστα, ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος υπογραμμίζει ότι ο Χριστός, ως η δικαιοσύνη του Πατρός, δικαιώνει και τους εν αμαρτίαις ευρισκόμενους. Όταν λοιπόν μιλάμε για δικαιοσύνη του Θεού, αναφερόμαστε στην παρουσία μιας ουσιώδους σχέσης (με τον Θεό). Αποδεχόμαστε τη δωρεά αυτής της παρουσίας και κατά το μέτρο πια της άσκησής μας, της διάθεσής μας, παραδιδόμαστε σ' αυτή την παρουσία.

Δημήτρης Μαυρόπουλος, Η δικαιοσύνη του Θεού

Αποσπάσματα Καινής Διαθήκης για τη δικαιοσύνη

Να ντυθείτε τον καινούργιο άνθρωπο, που ο Θεός κατά το σχέδιό του τον έχει πλάσει για να ζει με δικαιοσύνη και αγιότητα που προέρχονται από την αλήθεια.

Επιστολή Απ. Παύλου προς Εφεσίους 4, 24

Γιατί η ζωή εκείνων που οδηγούνται από το Άγιο Πνεύμα διακρίνεται για την αγαθότητα, τη δικαιοσύνη και την αλήθεια.

Επιστολή Απ. Παύλου προς Εφεσίους 5, 9

Σταθείτε, λοιπόν, σε θέση μάχης· ζωστείτε την αλήθεια σαν ζώνη στη μέση σας· φορέστε σαν θώρακα τη

δικαιοσύνη.

Επιστολή Απ. Παύλου προς Εφεσίους 6, 14

Εμείς όμως, σύμφωνα με την υπόσχεση του Θεού, προσμένουμε καινούργιους ουρανούς και καινούργια γη, όπου θα βασιλεύει η δικαιοσύνη.

Β΄ επιστολή Πέτρου 14, 7

Αν όμως η δική μας αδικία κάνει να φανερωθεί η δικαιοσύνη του Θεού, τότε τι να πούμε; Μιλώντας με ανθρώπινα κριτήρια, να ισχυριστούμε πως είναι άδικος ο Θεός όταν τιμωρεί; Όχι βέβαια! Γιατί, πώς αλλιώς θα κρίνει ο Θεός τον κόσμο;

Επιστολή Απ. Παύλου προς Ρωμαίους 3, 5

Μην ξεχνάτε πως η βασιλεία του Θεού δεν είναι φαγητά και ποτά, αλλά δικαιοσύνη, ειρήνη και χαρά, που δίνει το Άγιο Πνεύμα.

Επιστολή Απ. Παύλου προς Ρωμαίους 14, 17

Μακάριοι είναι εκείνοι που έχουν υποστεί διωγμό για χάρη της δικαιοσύνης, επειδή σε αυτούς ανήκει η βασιλεία των ουρανών.

Ευαγγέλιο κατά Ματθαίον 5, 10

Αν λοιπόν πεινάει ο εχθρός σου, δώσ' του να φάει· αν διψάει, δώσ' του να πιει· μ' αυτή την τακτική θα τον κάνεις να αισθανθεί τύψεις και ντροπή. Μην αφήνεις να σε νικήσει το κακό, αλλά να νικάς το κακό με το αγαθό.

Επιστολή Απ. Παύλου προς Ρωμαίους 12, 20-21

Αποσπάσματα Παλαιάς Διαθήκης για τη δικαιοσύνη

Όταν σε φώναξα ήρθες κοντά και μου ’πες: «μη φοβάσαι!». Έγινες υπερασπιστής μου, Κύριε, στη δίκη μου, έσωσες τη ζωή μου. Κύριε, ξέρεις το άδικο που μου ’γινε· απόδωσέ μου δικαιοσύνη!

Θρήνοι Ιερεμίου 3, 57-59

Η δικαιοσύνη σου σαν τα ψηλά βουνά κι η δίκαιη κρίση σου σαν άβυσσος μεγάλη· ανθρώπους σώζεις, Κύριε, και ζώα.

Ψαλμός 36, 7

Όπως μου υποσχέθηκες, Κύριε, δώσε μου τη ζωή· χάρη στη δικαιοσύνη σου, βγάλε με από τη θλίψη.

Ψαλμός 143, 11

Μάθετε το καλό να κάνετε, τη δικαιοσύνη επιδιώξτε, τον καταπιεσμένο βοηθήστε· το δίκιο αποδώστε στο ορφανό, υποστηρίξτε την υπόθεση της χήρας.

Ησαΐας 1, 17

Προσέξτε όμως να εφαρμόζετε τις εντολές μου: Να μην εξαπατάτε ο ένας τον άλλο και ν' αποδίδετε δικαιοσύνη στα δικαστήριά σας για το καλό όλων σας.

Ζαχαρίας 8, 16

Τότε ο Κύριος του σύμπαντος με πρόσταξε να τους υπενθυμίσω τι είχε πει στους προγόνους τους: «Να κρίνετε με δικαιοσύνη και να δείχνετε αγάπη κι ευσπλαχνία ο ένας για τον άλλο. Να μην καταπιέζετε τις

χήρες, τα ορφανά, τους ξένους και τους φτωχούς, και να μη σκέφτεστε κακό ο ένας εναντίον του άλλου».

Ζαχαρίας 7, 8-10

Πιότερο αξίζει λιγοστό και με δικαιοσύνη, παρά εισοδήματα πολλά φτιαγμένα με αδικία.

Παροιμίες 16, 8

Η Μέλλουσα Κρίση, τοιχογραφία μονής Βορονέτ, Ρουμανία.

Δοξαστικό* των Αἴνων της Ε΄ Κυριακής των Νηστειών (του Τριωδίου)

Οὐκ ἔστιν ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρῶσις καὶ πόσις, ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ ἄσκησις, σὺν ἁγιασμῷ· ὅθεν οὐδὲ πλούσιοι εἰσελεύσονται ἐν αὐτῇ, ἀλλ᾽ ὅσοι τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν ἐν χερσὶ πενήτων ἀποτίθενται. Ταῦτα καὶ Δαυῒδ ὁ Προφήτης διδάσκει λέγων· Δίκαιος ἀνὴρ ὁ ἐλεῶν ὅλην τὴν ἡμέραν, ὁ κατατρυφῶν τοῦ Κυρίου καὶ τῷ φωτὶ περιπατῶν, ὃς οὐ μὴ προσκόψῃ· ταῦτα δὲ πάντα, πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν γέγραπται, ὅπως νηστεύοντες χρηστότητα ποιήσωμεν· καὶ δῴη ἡμῖν Κύριος ἀντὶ τῶν ἐπιγείων τὰ ἐπουράνια.

Ελεύθερη μετάφραση:

Η Βασιλεία του Θεού δεν είναι το τι θα φάμε και τι θα πιούμε, αλλά η δικαιοσύνη και η άσκηση, μαζί με την αγιότητα. Γι' αυτό δεν θα μπουν σ' αυτήν οι πλούσιοι, αλλά όσοι αποθέτουν τους θησαυρούς τους στα χέρια των φτωχών. Αυτά διδάσκει και ο Δαβίδ ο προφήτης λέγοντας: Είναι δίκαιος αυτός ο άνθρωπος που κάνει ελεημοσύνες όλη την ημέρα, αυτός που απολαμβάνει (τον λόγο) του Κυρίου και που δεν θα σκοντάψει ποτέ (σε δυσκολίες), γιατί θα περπατά στο φως Του. Όλα αυτά έχουν γραφτεί για να μας συμβουλέψουν και για να είμαστε ενάρετοι νηστεύοντας. Και θα μας δώσει ο Κύριος σε αντάλλαγμα για τα επίγεια τα επουράνια.

***Δοξαστικό: Ύμνος της Εκκλησίας που αρχίζει με το «Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ Ἁγίῳ Πνεύματι»**

Η κοινοκτημοσύνη των πρώτων χριστιανών ως υπόδειγμα δικαιοσύνης

42 Όλοι αυτοί ήταν αφοσιωμένοι
στη διδασκαλία των αποστόλων
και στη μεταξύ τους κοινωνία, στην
τέλεση της θείας Ευχαριστίας και
στις προσευχές. 43 Ένα δέος τούς
κατείχε όλους όσοι έβλεπαν πολ-
λά εκπληκτικά θαύματα να γίνονται
μέσω των αποστόλων. 44 Όλοι οι
πιστοί ζούσαν σε έναν τόπο και
είχαν τα πάντα κοινά· 45 πουλού-
σαν ακόμα και τα κτήματα και τα
υπάρχοντά τους, και μοίραζαν τα
χρήματα σε όλους, ανάλογα με τις
ανάγκες του καθενός. 46 Κάθε μέρα
συγκεντρώνονταν με ομοψυχία στο
ναό, τελούσαν τη θεία Ευχαριστία
σε σπίτια, τρώγοντας την τροφή

τους γεμάτοι χαρά και με απλότητα στην καρδιά.

Πράξεις των Αποστόλων 2, 42-46.

Η δικαιοσύνη της αγάπης

Αδέλφια μου, η αγάπη έχει δύο ιδιώματα, δύο χαρίσματα. Το ένα δυναμώνει τον άνθρωπο εις τα καλά και το άλλο αδυνατίζει εις τα κακά. Εγώ έχω ένα ψωμί να το φάγω και να το πίω, μα εσύ καλά δεν έχεις. Η αγάπη με λέγει: Μη το τρώγεις μονάχος σου, αλλά δώσε και τον αδελφόν σου. Έχω φορέματα, μα εσύ δεν έχεις. Η αγάπη με λέγει: Δώσε του ένα τον αδελφό σου. Ανοίγω το στόμα μου να σε κατηγορήσω, να σε ειπώ ψεύματα, η αγάπη όμως νεκρώνει το στόμα μου, το βουλώνει. Απλώνω το χέρι να αρπάξω τα

πράγματά σου, η αγάπη δεν με αφήνει. Είδατε, αδελφοί μου, τι χαρίσματα έχει η αγάπη;

Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, Διδαχές

Η ευθύνη του χριστιανού απέναντι στο όραμα για έναν δίκαιο κόσμο

Ας σκεφτούμε μια πραγματική ή φανταστική περίπτωση αδικίας. Ας προτείνουμε λύσεις με βάση το παρακάτω σκεπτικό:

Ας παραθέσουμε τα γεγονότα και τις απαραίτητες πληροφορίες.

Ας αξιολογήσουμε τους κινδύνους, τα πιθανά προβλήματα και τις δυσκολίες.

Ας προτείνουμε με βάση όσα μάθαμε στην ενότητα εναλλακτικές προτάσεις για την επίλυση της αδικίας με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Ας εκφράσουμε τη διαίσθηση για την αντίδραση απέναντι στην προτεινόμενη λύση.

Ας σκεφτούμε την αισιόδοξη πλευρά και τις θετικές πλευρές της ιδέας/λύσης.

Τέλος, ας προχωρήσουμε σε μία γενική επισκόπηση της κατάστασης, δηλαδή σε μία χρυσή τομή σε όλα τα παραπάνω, με άξονα την ευθύνη του χριστιανού απέναντι στο όραμα για έναν δίκαιο κόσμο.

ΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΜΟΥ

Αντιλήψεις για την έννοια της ευτυχίας

Ας παρατηρήσουμε τις παρακάτω εικόνες και ο καθένας και η καθεμία από εμάς ας απαντήσουμε στα ερωτήματα: «Πώς οραματίζομαι την ευτυχία;», «Τι θα μπορούσε να ανατρέψει τα όνειρά μου;», «Εάν συμβεί αυτή η ανατροπή, μπορεί να είμαι ευτυχισμένη/ος και γιατί;».

Στη συνέχεια, ας μοιραστούμε τις απαντήσεις μας και ας καταλήξουμε σε κοινές απαντήσεις, τις οποίες θα ανακοινώσουμε στην ολομέλεια.

Ο αγώνας του σύγχρονου ανθρώπου για την αναζήτηση της ευτυχίας. Αποτιμήσεις με χριστιανικά, ηθικά κριτήρια

Ας ακούσουμε μελοποιημένους από τον Μίκη Θεοδωράκη τους στίχους του Τάσου Λειβαδίτη, που αναφέρονται στην ευτυχία και τη δυστυχία, και ας γράψουμε 10 λέξεις ή φράσεις που μας έρχονται στο μυαλό ακούγοντάς τους. Θα επαναλάβουμε δύο φορές τη διαδικασία, για να γράψουμε τη δεύτερη φορά λέξεις ή φράσεις που ξεπερνούν την πρώτη μας εντύπωση από το τραγούδι.

Στο τέλος θα τις συζητήσουμε και θα επιχειρήσουμε να απαντήσουμε στο ερώτημα: «Πώς βρίσκεις την ευτυχία μέσα στη δυστυχία και τον πόνο;».

Την πόρτα ανοίγω το βράδυ

Την πόρτα ανοίγω το βράδυ,
τη λάμπα κρατώ ψηλά,
να δούνε της γης οι θλιμμένοι,
να ’ρθούνε, να βρουν συντροφιά.

Να βρούνε στρωμένο τραπέζι,
σταμνί για να πιει ο καημός
κι ανάμεσά μας θα στέκει
ο πόνος, του κόσμου αδερφός.

Να βρούνε γωνιά ν’ ακουμπήσουν,
σκαμνί για να κάτσει ο τυφλός
κι εκεί καθώς θα μιλάμε
θα ’ρθει συντροφιά κι ο Χριστός.

Τάσος Λειβαδίτης, 1978

Η χριστιανική διδασκαλία για την ευτυχία

Ας καθίσουμε σε ομάδες και ας επι-

χειρήσουμε να δημιουργήσουμε κάρτες που να εξηγούν τι είναι ευτυχία σύμφωνα με τα παρακάτω κείμενα.

Αφού διαβάσουμε όσα γράψαμε, ας συζητήσουμε το ερώτημα: «ποιος είναι ο πραγματικά ευτυχισμένος με αυτά τα κριτήρια;».

Οι Μακαρισμοί

1 Όταν ο Ιησούς είδε τα πλήθη ανέβηκε στο όρος, κάθισε, και οι μαθητές του ήρθαν κοντά του.

2 Τότε εκείνος άρχισε να τους διδάσκει μ' αυτά τα λόγια:

3 «Μακάριοι όσοι νιώθουν τον εαυτό τους φτωχό μπροστά στο Θεό, γιατί δική τους είναι η βασιλεία του Θεού.

4 »Μακάριοι όσοι θλίβονται για τις αμαρτίες τους και το κακό που κυριαρχεί στον κόσμο, γιατί αυτοί θα παρηγορηθούν από το Θεό.

5 »Μακάριοι όσοι φέρονται με πραότητα στους άλλους, γιατί αυτοί θα κληρονομήσουν τη γη της επαγγελίας.
6 »Μακάριοι όσοι πεινούν και διψούν για την επικράτηση του θελήματος του Θεού, γιατί ο Θεός θα ικανοποιήσει την επιθυμία τους.
7 »Μακάριοι όσοι δείχνουν έλεος στους άλλους, γιατί σ' αυτούς θα δείξει ο Θεός το έλεός του.
8 »Μακάριοι όσοι έχουν καθαρή καρδιά, γιατί αυτοί θα δουν το πρόσωπο του Θεού.
9 »Μακάριοι όσοι φέρνουν την ειρήνη στους ανθρώπους, γιατί αυτοί θα ονομαστούν παιδιά του Θεού.
10 »Μακάριοι είναι εκείνοι που έχουν υποστεί διωγμό για χάρη της δικαιοσύνης, επειδή σε αυτούς ανήκει η βασιλεία των ουρανών.

11 Μακάριοι είστε όταν σας χλευάσουν και σας καταδιώξουν και σας κακολογήσουν με κάθε ψεύτικη κατηγορία εξαιτίας μου.
12 Να αισθάνεστε χαρά και αγαλλίαση, γιατί θ' ανταμειφθείτε με το παραπάνω στους ουρανούς. Έτσι καταδίωξαν και τους προφήτες πριν από σας».

Ευαγγέλιο κατά Ματθαίον 5, 1-12

Ευτυχία: Προς Διόγνητον επιστολή

Ευτυχία δεν είναι να τυραννάς τους συνανθρώπους σου και να θέλεις να έχεις περισσότερα από εκείνους· αυτές είναι καταστάσεις με τις οποίες δεν μιμείσαι τον Θεό, αλλά αποξενώνεσαι από την μεγαλειότητα του Θεού. Ευτυχία είναι να αναλαμβάνεις το φορτίο της ανάγκης

του πλησίον σου, να θέλεις να μοιράζεσαι τα δικά σου με αυτούς που έχουν λιγότερα. Αυτός που, όσα έλαβε εκ Θεού, τα μοιράζεται με όσους βρίσκονται σε ανάγκη, γίνεται «θεός» γι' αυτούς αφού είναι μιμητής του Θεού.

Προς Διόγνητον επιστολή

Κριτήρια για την επίτευξη της προσωπικής και συλλογικής ευτυχίας

Αφού σκεφτούμε όσα είπαμε και κάναμε στην ενότητα, ας πάρουμε θέση, συμφωνώντας ή διαφωνώντας με τα παρακάτω αποφθέγματα και επιχειρηματολογώντας για τη θέση μας. Στη συζήτηση, μπορούμε να αλλάξουμε θέση, εξηγώντας τι ακούσαμε και μας έκανε να αλλάξουμε θέση.

Περί ευτυχίας αποφθέγματα:

α. Κανένας δεν έχει δικαίωμα να ευτυχεί μόνος του.

Ραούλ Φολερώ

β. Κύριε, μάθε μας ν' αγαπήσουμε αυτούς που δεν αγαπήθηκαν. Κάνε μας να υποφέρουμε με τον πόνο των άλλων. Μην επιτρέψεις πια να ευτυχούμε μόνοι μας... Δος μας την αγωνία της παγκόσμιας δυστυχίας και φύλαξέ μας από τη λησμονιά των άλλων.

π. Γερβάσιος Ραπτόπουλος

ΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΜΟΥ

3.4 Η ΕΛΠΙΔΑ ΓΙΑ ΤΗ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΤΟΥ ΚΟΣΜΟΥ

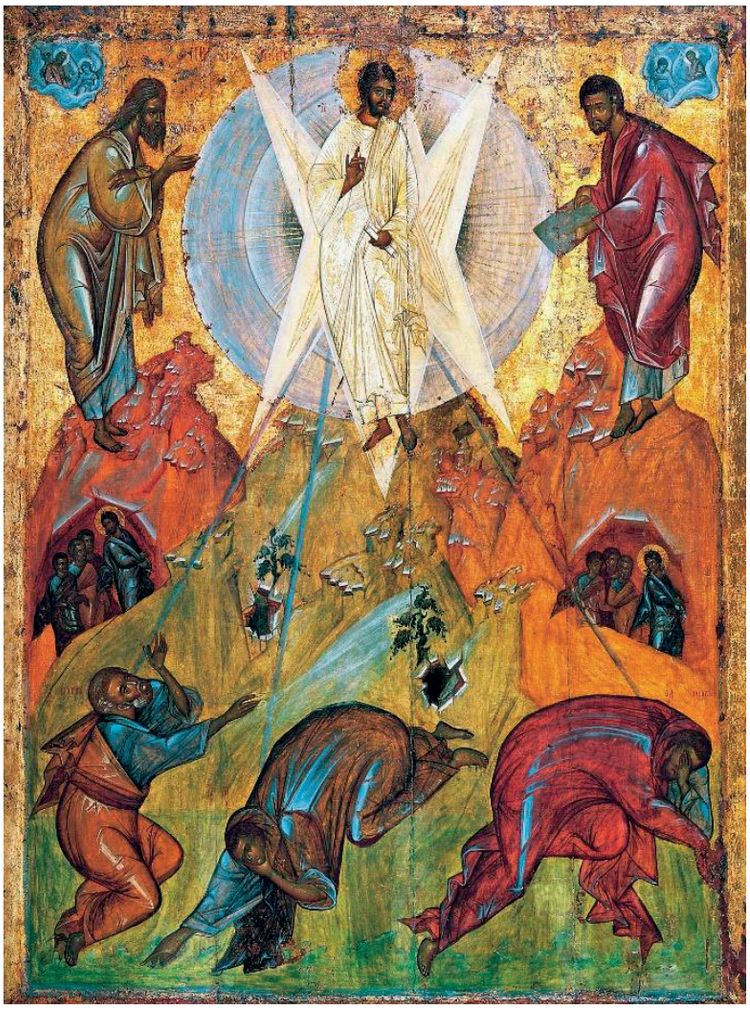
Η ελπίδα για ένα καλύτερο κόσμο σήμερα και αύριο

Ας προκαλέσουμε τη φαντασία μας και ας εκφράσουμε σκέψεις, αισθήματα και ιδέες με χρώματα, σχήματα και λέξεις πάνω σε ένα μεγάλο φύλλο χαρτιού, με θέμα: «Πώς οραματίζομαι έναν καλύτερο κόσμο». Θα κρατήσουμε το συλλογικό μας έργο και θα μας βοηθάει σε όσα θα μάθουμε στην ενότητα.

Η ελπίδα για τη μεταμόρφωση του κόσμου στον Χριστιανισμό

Ας κοιτάξουμε την εικόνα για λίγη ώρα χωρίς να μιλάμε και ας προσέξουμε

κάθε σημείο και κάθε πρόσωπο ξεχωριστά. Ας γράψουμε ο καθένας και η καθεμία από εμάς 10 λέξεις ή φράσεις σχετικά με οποιαδήποτε όψη ή πτυχή της εικόνας. Ας επαναλάβουμε το ίδιο προσπαθώντας να βρούμε επιπλέον άλλες 10 λέξεις ή φράσεις.

Θεοφάνης ο Έλληνας. Μεταμόρφωση, 15ος αι.

Αφού προχωρήσαμε πέρα από την πρώτη ματιά, την αρχική εντύπωση και την επιγραφή της εικόνας, ας ακούσουμε τι έγινε εκείνη την ημέρα στο βουνό.

Αφού διαβάσουμε την αγιογραφική περικοπή, ας συζητήσουμε σχετικά με το χριστιανικό όραμα της μεταμόρφωσης του κόσμου.

Η μεταμόρφωση του Ιησού

1 Ύστερα από έξι μέρες, παίρνει ο
Ιησούς μαζί του τον Πέτρο, τον Ιάκω-
βο και τον Ιωάννη, τον αδερφό του,
και τους ανεβάζει σ' ένα ψηλό βουνό.
2 Εκεί μεταμορφώθηκε μπροστά
τους· έλαμψε το πρόσωπό του σαν
τον ήλιο και τα ενδύματά του έγιναν
άσπρα σαν το φως. 3 Τότε εμφανίστη-
κε σ' αυτούς ο Μωυσής και ο Ηλίας,
και συνομιλούσαν με τον Ιησού.

4 «Κύριε, είναι ωραία να μείνουμε
εδώ!», είπε ο Πέτρος στον Ιησού.
«Να κάνουμε, αν θέλεις, εδώ τρεις
σκηνές: μία για σένα, μία για το Μω-
υσή και μία για τον Ηλία».
5 Ενώ μιλούσε ακόμα, ένα φωτει-
νό σύννεφο τους σκέπασε, και μέ-
σα από το σύννεφο ακούστηκε μια
φωνή που έλεγε: «Αυτός είναι ο αγα-
πημένος μου Υιός, ο εκλεκτός μου·
αυτόν να ακούτε». 6 Όταν το άκου-
σαν οι μαθητές, έπεσαν με το πρό-
σωπο στη γη και φοβήθηκαν πολύ.
7 Τους πλησίασε τότε ο Ιησούς, τους
άγγιξε και τους είπε: «Σηκωθείτε και
μη φοβόσαστε». 8 Σήκωσαν τότε τα
μάτια τους και δεν είδαν κανέναν
άλλο, παρά τον ίδιο τον Ιησού μόνο
του.
9 Ενώ κατέβαιναν από το βουνό,
τους πρόσταξε: «Μην πείτε σε κανέ-

ναν αυτό που είδατε, ώσπου ν' αναστηθεί ο Υιός του Ανθρώπου από τους νεκρούς».

Ευαγγέλιο κατά Ματθαίον 17, 1-9

Η αναγκαιότητα προσωπικού και συλλογικού αγώνα των χριστιανών για τη μεταμόρφωση του εαυτού και του κόσμου

Ας μελετήσουμε ο καθένας και η καθεμία από εμάς τα παρακάτω κείμενα και ας σημειώσουμε ιδιαιτερότητες και κοινά χαρακτηριστικά.

Ας συζητήσουμε όσα σημειώσαμε με τον διπλανό/τη διπλανή μας και ας καταλήξουμε σε κοινά αποτελέσματα, τα οποία θα ανακοινώσουμε και θα συζητήσουμε στην ολομέλεια. Τέλος, ας σκεφτούμε ξανά τι χρειάζεται

να κάνουμε για τη μεταμόρφωση του εαυτού και του κόσμου.

Άγιος Σεραφείμ του Σάρωφ και Μοτοβίλωφ*

(*Σημ. Ο κτηματίας Νικόλαος Μοτοβίλωφ, που το 1831 θεραπεύθηκε θαυματουργικά μετά από σοβαρή ασθένεια από τον όσιο Σεραφείμ, συνδέθηκε πολύ με τον όσιο και αξιώθηκε να συζητήσει πολύ μαζί του για πνευματικά θέματα. Τη συζήτηση που ακολουθεί την κατέγραψε ο ίδιος ο Μοτοβίλωφ σε σημειώσεις, οι οποίες αργότερα εκδόθηκαν από τον π. Παύλο Φλωρένσκυ).

– Γέροντα, είπα, όλη την ώρα μιλάτε για τη χάρη του Αγίου Πνεύματος, την οποία πρέπει ν αποκτήσουμε, αλλά πώς και πού μπορώ να την δω; Τα καλά έργα είναι ορατά. Άραγε

το Άγιο Πνεύμα μπορεί να γίνει ορατό; Πώς μπορώ να γνωρίζω αν Αυτό είναι μαζί μου ή όχι;

– Η χάρη του Αγίου Πνεύματος, η οποία μας έχει δοθεί στο βάπτισμα, λάμπει στην καρδιά μας, παρά τις αμαρτίες και τα σκοτάδια που μας περικυκλώνουν. Αυτή εμφανίζεται μέσα σε άρρητο φως σ' εκείνους, με τους οποίους ο Κύριος αναγγέλλει την παρουσία Του. Οι άγιοι Απόστολοι αισθάνθηκαν χειροπιαστά την παρουσία του Αγίου Πνεύματος.

Εγώ τότε ρώτησα:

– Πώς θα μπορούσα να γίνω και εγώ προσωπικά μάρτυρας αυτού του πράγματος; Ο π. Σεραφείμ με αγκάλιασε και μου είπε:

– Αγαπητέ μου, εμείς είμαστε και οι δύο τώρα μέσα στο Άγιο Πνεύμα. Γιατί δεν με κοιτάζεις;

– Γέροντα, δεν μπορώ να σας κοιτάξω, διότι το πρόσωπό σας έγινε φωτεινότερο από τον ήλιο και τα μάτια μου έχουν θαμπωθεί.

– Μη φοβάσαι, διότι και εσύ έχεις γίνει τώρα φωτοφόρος όπως και εγώ. Έχεις και εσύ τώρα γεμίσει από το Άγιο Πνεύμα, αλλιώς δεν θα μπορούσες να με δεις έτσι όπως με βλέπεις.

[…] Τον κοίταξα και με διαπέρασε ρίγος. Φανταστείτε τον ήλιο στην πιο δυνατή λάμψη της μεσημβρινής ακτινοβολίας του και στο κέντρο του ηλίου να βλέπετε το πρόσωπο ενός ανθρώπου, που συνομιλεί μαζί σας. Βλέπετε τις κινήσεις των χειλιών του, την έκφραση των ματιών του, ακούτε τη φωνή του, αισθάνεστε ότι το ένα του χέρι είναι απλωμένο γύρω από τον ώμο σας, αλλά δεν

βλέπετε ούτε αυτό το χέρι, ούτε το πρόσωπο, παρά μόνο το εκτυφλωτικό φως που απλώνεται παντού γύρω σας και φωτίζει με τη λάμψη του το χιόνι που καλύπτει το ξέφωτο και τις χιονονιφάδες που πέφτουν.

– Τι αισθάνεσαι; με ρώτησε.

– Ησυχία και ειρήνη ανέκφραστη, είπα.

– Και τι ακόμη αισθάνεσαι;

– Να γεμίζει η καρδιά μου από άρρητη χαρά.

– Αυτή η χαρά που αισθάνεσαι είναι μηδαμινή, όταν συγκριθεί με εκείνη τη χαρά για την οποία έχει γραφεί: «ὀφθαλμὸς οὐκ εἶδε καὶ οὖς οὐκ ἤκουσε καὶ ἐπὶ καρδίαν ἀνθρώπου οὐκ ἀνέβη, ἃ ἡτοίμασεν ὁ Θεὸς τοῖς ἀγαπῶσιν Αὐτόν». Σε μας δόθηκε μια σκιά μόνο της χαράς αυτής, τι να πει κανείς για την πραγματική

χαρά; Τι αισθάνεσαι ακόμη, άνθρωπε του Θεού;

– Ανέκφραστη θερμότητα, είπα.

– Τι είδους θερμότητα; Είμαστε στο δάσος, τώρα είναι χειμώνας και παντού γύρω μας χιόνι… Τι είδους θερμότητα είναι αυτή που αισθάνεσαι;

Και εγώ αποκρίθηκα:

– Όπως όταν λούζομαι με ζεστό νερό. Αισθάνομαι ακόμη ευωδία τέτοια, που ποτέ μέχρι τώρα δεν έχω αισθανθεί.

– Ξέρω, ξέρω, είπε εκείνος, σε ρωτώ επίτηδες. Αυτή η ευωδία που αισθάνεσαι είναι η ευωδία του Αγίου Πνεύματος. Και αυτή η θερμότητα για την οποία μιλάς δεν υπάρχει στην ατμόσφαιρα, αλλά μέσα μας. Θερμαινόμενοι από αυτήν οι ερημίτες δεν φοβούνταν τον χειμώνα, διότι

φορούσαν τον χιτώνα της χάριτος ο οποίος αντικαθιστούσε το ένδυμα. «Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ ἐντὸς ἡμῶν ἐστιν». Η κατάσταση στην οποία τώρα βρισκόμαστε το αποδεικνύει. Να τι σημαίνει να είσαι πλήρης Πνεύματος Αγίου.

– Θα θυμάμαι το έλεος αυτό που μας επισκέφθηκε σήμερα; ερώτησα.

– Πιστεύω ότι ο Κύριος θα σε βοηθήσει να το διαφυλάξεις στην καρδιά σου, διότι αυτό δόθηκε όχι μόνο για μας, αλλά διά μέσου ημών και για τον υπόλοιπο κόσμο. Πορεύου εν ειρήνη! Ο Κύριος και η Παναγία ας είναι μαζί σου!

Όταν τον άφησα, το όραμα δεν είχε παύσει: ο γέροντας βρισκόταν στην ίδια θέση που είχε στην αρχή της συνομιλίας μας και το άρρητο φως που είχα ιδεί με τα μάτια μου

συνέχιζε να τον περιβάλλει.

Αρχιμ. Ιουστίνος Πόποβιτς, Οσίου Σεραφείμ του Σαρώφ Βίος

Η Μεταμόρφωση της ζωής

Μέσα στα όρια της γης υπάρχει ακόρεστη πείνα και άσβεστη δίψα θεογνωσίας, διότι ο αγώνας μας είναι να φθάσουμε τον Άφθαστο, να δούμε τον Αόρατο, να γνωρίσουμε Αυτόν που βρίσκεται πέρα από κάθε γνώση.

Η ορμή αυτή αυξάνει ακατάπαυστα σε κάθε άνθρωπο, όταν το Φως της Θεότητας ευδοκήσει να τον καταυγάσει, έστω και με κάποια αμυδρά προσέγγισή Του, διότι τότε στους νοερούς οφθαλμούς μας αποκαλύπτεται σε ποια άβυσσο διαμένουμε. Η όραση αυτή καταπλήσσει

όλο τον άνθρωπο, και τότε η ψυχή του δεν γνωρίζει ανάπαυση και δεν μπορεί να τη βρει, μέχρις ότου ελευθερωθεί πλήρως από το σκοτάδι που την διακατέχει, μέχρις ότου γεμίσει από την Ακόρεστη Τροφή, μέχρις ότου το Φως αυτό αυξηθεί στην ψυχή και ενωθεί μαζί της τόσο, ώστε Φως και ψυχή να γίνουν ένα, προκαταγγέλλοντας τη θέωσή μας στη Θεία δόξα.

Η Μεταμόρφωση του Κυρίου αποτελεί στερεό θεμέλιο της ελπίδας για τη μεταμόρφωση όλης της ζωής μας –η οποία τώρα είναι γεμάτη από κόπο, ασθένειες, φόβο– σε ζωή άφθαρτη και θεοειδή. Εν τούτοις, η ανάβαση αυτή στο υψηλό όρος της Μεταμορφώσεως συνδέεται με μεγάλο αγώνα. Όχι σπάνια εμείς εξασθενούμε από την αρχή αυτού του

αγώνα και απελπισία φαίνεται να κυριεύει την ψυχή…

Προ ετών, κατά την ημέρα της Μεταμορφώσεως, ρώτησα κάποιον ασκητή ο οποίος, όπως αναμφίβολα πιστεύω, αξιώθηκε πολλές φορές να δει αυτό το Φως… Δεν έβλεπα την οδό μπροστά μου· δεν γνώριζα πώς να εισέλθω σε αυτή τη ζωή, από πού να αρχίσω· αισθανόμουν τον εαυτό μου μέσα σε γνόφο και ρώτησα: «Τι να κάνω για να κληρονομήσω την αιώνια ζωή;».

Και μου δόθηκε η απάντηση: «Να προσεύχεσαι, όπως ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς, ο οποίος για χρόνια έκραζε, "Κύριε, φώτισόν μου το σκότος", και εισακούσθηκε».

Αρχιμ. Σωφρόνιος Σαχάρωφ, Άσκηση και Θεωρία

Προτάσεις δράσεων για τη μεταμόρφωση των ανθρώπων και του κόσμου στο παρόν και στο μέλλον

Με αφορμή όσα λένε τα παρακάτω κείμενα, ας αναζητήσουμε τρόπους που μπορούμε εμείς να δράσουμε για τη μεταμόρφωση του κόσμου. Ποιος είναι ο ρόλος των «άλλων» σε αυτήν τη δράση μας; Τι κερδίζουμε εμείς από μία φιλανθρωπική δράση, μία εθελοντική προσφορά ή μία επίσκεψη σε ανθρώπους που έχουν ανάγκη;

Η δύναμη της αμοιβαίας μεταμόρφωσης

39. Οι χριστιανοί όχι μόνο έχουν μάθει να συνυπάρχουν με ανθρώπους άλλων θρησκευτικών παραδόσεων, αλλά και έχουν μεταμορφωθεί μέσα από αυτήν τη συνύπαρξη.

Έχουμε ανακαλύψει άγνωστες πτυχές της παρουσίας του Θεού στον κόσμο και ξεχασμένα στοιχεία των δικών μας χριστιανικών παραδόσεων. Επίσης, έχουμε προσέξει περισσότερο τα πολλά χωρία από τη Βίβλο, τα οποία μας καλούν να είμαστε περισσότερο ευαίσθητοι απέναντι στους άλλους…

42. Μπορεί λοιπόν κανείς να αντλήσει συμπεράσματα από αυτά τα παραδείγματα και από παρόμοιες εμπειρίες στην καθημερινή ζωή, για ένα όραμα αμοιβαίας φιλοξενίας μεταξύ των ανθρώπων διαφορετικών θρησκευτικών παραδόσεων. Από την χριστιανική προοπτική, αυτό σχετίζεται στενά με το λειτούργημα της συμφιλίωσης. Προϋποθέτει τόσο τη μαρτυρία μας στους «άλλους» για τον Θεό εν Χριστώ,

όσο και την προθυμία μας να επιτρέψουμε στον Θεό να μας μιλήσει μέσω των «άλλων». Όταν γίνεται αντιληπτή κατ' αυτόν τον τρόπο, η ιεραποστολή δεν αφήνει περιθώρια για θριαμβολογίες. Συμβάλλει στην κατάργηση των αιτίων της θρησκευτικής εχθρότητας και της βίας που συχνά τη συνοδεύουν. Η φιλοξενία απαιτεί από τους χριστιανούς να αποδεχθούν τους άλλους ως δημιουργημένους κατ' εικόνα Θεού, γνωρίζοντας ότι ο Θεός μπορεί να μας μιλά μέσω των άλλων για να μας διδάξει και να μας μεταμορφώσει, όπως ακριβώς μπορεί να χρησιμοποιεί εμάς για να μεταμορφώσει τους άλλους.

43. Η βιβλική διήγηση και οι εμπειρίες στο οικουμενικό κίνημα φανερώνουν ότι μια τέτοια αμοιβαία

μεταμόρφωση βρίσκεται στο επίκεντρο της αυθεντικής χριστιανικής μαρτυρίας. Η ανοιχτοσύνη απέναντι στους «άλλους» μπορεί να αλλάξει τους «άλλους», όπως μπορεί να αλλάξει κι εμάς. Μπορεί να τους προσφέρει νέες προοπτικές για τον Χριστιανισμό και το Ευαγγέλιο. Μπορεί επίσης να τους οδηγήσει σε μια νέα κατανόηση της δικής τους πίστης.

Μια τέτοια ανοιχτοσύνη, καθώς και η μεταμόρφωση που προκύπτει από αυτήν, μπορεί με τη σειρά της να εμπλουτίσει τη ζωή μας με απροσδόκητους τρόπους.

Πρόταση προς συζήτηση επιτροπών του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών Πίστη και Τάξη, Διαθρησκειακές Σχέσεις, Ιεραποστολή και Ευαγγελισμός

Έχω ένα όνειρο…

Έχω ένα όνειρο ότι μια μέρα ακόμη και η Πολιτεία του Μισισίπι, μια έρημη πολιτεία, πνιγμένη από τη λάβρα της αδικίας και της καταπίεσης, θα μεταμορφωθεί σε μια όαση ελευθερίας και δικαιοσύνης.

Έχω ένα όνειρο ότι τα τέσσερα παιδιά μου μια μέρα θα ζήσουν σε ένα έθνος, όπου δε θα κριθούν από το χρώμα του δέρματός τους, αλλά από το περιεχόμενο του χαρακτήρα τους.

Έχω ένα όνειρο σήμερα.

Έχω ένα όνειρο ότι μια μέρα η πολιτεία της Αλαμπάμα… θα μεταμορφωθεί σε μια πολιτεία, όπου τα μικρά μαύρα αγόρια και κορίτσια θα μπορέσουν να πιαστούν χέρι με χέρι με τα μικρά λευκά αγόρια και κορίτσια και να περπατήσουν μαζί σας αδελφές και αδελφοί.

Έχω ένα όνειρο σήμερα.

Έχω ένα όνειρο ότι μια μέρα κάθε κοιλάδα θα υψωθεί, κάθε λόφος και βουνό θα χαμηλώσει, οι ανώμαλοι τόποι θα γίνουν ομαλοί και οι στραβοί τόποι θα γίνουν ευθείς και η δόξα του Κυρίου θ' αποκαλυφθεί και όλη η σάρκα μαζί θα την αναγνωρίσει…

Όταν αφήσουμε την ελευθερία να ηχήσει, όταν την αφήσουμε να ηχήσει από κάθε χωριό και κάθε κωμόπολη, από κάθε πολιτεία και κάθε πόλη, θα μπορέσουμε να επισπεύσουμε εκείνη τη μέρα που όλα τα παιδιά του Θεού, μαύροι άνθρωποι και λευκοί άνθρωποι, εβραίοι και εθνικοί, προτεστάντες και καθολικοί, θα μπορέσουν να ενώσουν τα χέρια και να τραγουδήσουν τα λόγια του παλιού νέγρικου ύμνου: «Επιτέλους,

ελεύθεροι! Επιτέλους, ελεύθεροι! Ευχαριστούμε τον Παντοδύναμο Θεό, επιτέλους είμαστε ελεύθεροι!».

Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, I Have a Dream

ΟΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΜΟΥ

Πηγές εικονιστικού και λοιπού βοηθητικού υλικού

2.4 Η επανάσταση του Χριστιανισμού

– **Άγιος Λουκάς, αρχιεπ. Κριμαίας,** Αγάπησα το μαρτύριο: Αυτοβιογραφία, **αρχιμ. Νεκτάριος Αντωνόπουλος επιμ., Αθήνα: Πορφύρα, 2013, σσ. 88-89.**

– **Άγιος Νικόλαος Βελιμίροβιτς (2008).** Αργά βαδίζει ο Χριστός, **Αθήνα: Εν πλω, σσ. 42-47.**

– **Παπαθανασίου Αθ. & Κουκουνάρας Λιάγκης Μ. (2020).** Ζητήματα Χριστιανικής Ηθικής, **Γ΄ Εκκλ/κών Λυκείων, σσ. 25-26.**

3.1 Το όραμα της ειρήνης

– **Βρεττάκος Ν. (1981).** Τα ποιήματα, **τ. Β΄, Αθήνα: Τρία φύλλα, σ. 263.**

– **Όσιος Σεραφείμ του Σάρωφ. Σταχυολογήματα, Στο** Η φωνή των Πατέρων, **τόμ. Α΄ (1-10), Ι. Μ. Παρακλήτου Ωρωπός Αττικής, 2011.**

– **Αγία και Μεγάλη Σύνοδος (2016). Η Αποστολή της Ορθοδόξου Εκκλησίας εις τον σύγχρονον κόσμον (παράγραφοι Γ΄ και Δ΄).**

– **Παπαδόπουλος Χρυσόστομος, Μητρ. Αθηνών,** Ιστορία της Εκκλησίας των Ιεροσολύμων, **Αθήνα 1910, έκδ. Πατριαρχείον Ιεροσολύμων (Α΄ ανατύπωσις 2010), σσ. 231-232 (απόδοση στη νεοελληνική).**

– **Πάπας Φραγκίσκος και Οικουμενικός Πατριάρχης Βαρθολομαίος, Κοινή δήλωση, Ιεροσόλυμα 2014, παράγραφοι 7,8,9.**

3.2 Η ευθύνη για τη δικαιοσύνη

– **Καραγιάννης Δ. (2010).** Η αδικία που πληγώνει, **Αθήνα: Αρμός, σσ. 46 -47.**

– **Αθανάσιος, μητρ. Λεμεσού (2016). Καθ' Οδόν. Περιοδική Νεανική Έκδοση Ι. Μ. Λεμεσού, τ. 53.**

– **Παπαθανασίου, Θ. (2001). Κοινωνική δικαιοσύνη και ορθόδοξη θεολογία:** Μία προκήρυξη, **Αθήνα: Ακρίτας, σ. 46.**

– **Μαυρόπουλος, Δ. (2015). Η δικαιοσύνη του Θεού, περ.** Νέα Ευθύνη, **τχ. 29 (αποσπάσματα).**

– **Μενούνος, Ιω. (1979).** Κοσμά του Αιτωλού Διδαχές. **Αθήνα: Τήνος.**

3.3 Η κατάκτηση της ευτυχίας

– **Τάσος Λειβαδίτης (1978). Μουσική: Μ. Θεοδωράκης.**

– Πρὸς Διόγνητον Ἐπιστολή, **Χ, 5-6, ΒΕΠΕΣ 2, 253, μετάφρ. π. Θεοδόσιος Μαρτζούχος.**

– **π. Γερβάσιος Ραπτόπουλος http://www.diakonia-filakon.gr/frontend/articles.php?cid=106.**

3.4 Η ελπίδα για τη μεταμόρφωση του κόσμου

– **Γκότσης, Χ. (2000).** Ο μυστικός κόσμος των βυζαντινών εικόνων, **Αθήνα: Αποστολική Διακονία.**

– **Αρχιμ. Ιουστίνος Πόποβιτς (1995).** Οσίου Σεραφείμ του Σαρώφ Βίος. **Θεσσαλονίκη: Το Περιβόλι της Παναγίας.**

– **Αρχιμ. Σωφρονίου, Σαχάρωφ (2010).** Άσκηση και Θεωρία, **Έσσεξ Αγγλίας: εκδ. Ι. Μ. Τιμίου Προδρόμου.**

– **Θρησκευτικός πλουραλισμός και Χριστιανική αυτο-κατανόηση (2005). Πρόταση προς συζήτηση επιτροπών του Παγκοσμίου Συμβουλίου Εκκλησιών Πίστη και Τάξη, Διαθρησκειακές Σχέσεις, Ιεραποστολή και Ευαγγελισμός. Ανακτήθηκε από https://www.oikoumene.org/en/resources/documents/other-meetings / mission-and-evangelism/gr13.pdf (10/2/2020).**

– Μάρτιν Λούθερ Κινγκ, I Have a Dream, Ομιλία στο μνημείο του Λίνκολν, Ουάσιγκτον, 28 Αυγούστου 1963.

Για τη μετάφραση των κειμένων της Αγίας Γραφής χρησιμοποιήθηκε η έκδοση της Βιβλικής Εταιρίας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ
ΤΟΥ 2ου ΤΟΜΟΥ

2. Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΑΠΕΝΑΝΤΙ ΣΤΙΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ ΤΗΣ ΕΠΟΧΗΣ

2.4 Η επανάσταση του Χριστιανισμού 6

3. ΤΟ ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΟ ΟΡΑΜΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΟΣΜΟ ΜΑΣ

3.1 Το όραμα της ειρήνης 30

3.2 Η ευθύνη για τη δικαιοσύνη 47

3.3 Η κατάκτηση της ευτυχίας 71

3.4 Η ελπίδα για τη μετα-μόρφωση του κόσμου 81

Βάσει του ν. 3966/2011 τα διδακτικά βιβλία του Δημοτικού, του Γυμνασίου, του Λυκείου, των ΕΠΑ.Λ. και των ΕΠΑ.Σ. τυπώνονται από το ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ και διανέμονται δωρεάν στα Δημόσια Σχολεία. Τα βιβλία μπορεί να διατίθενται προς πώληση, όταν φέρουν στη δεξιά κάτω γωνία του εμπροσθόφυλλου ένδειξη «ΔΙΑΤΙΘΕΤΑΙ ΜΕ ΤΙΜΗ ΠΩΛΗΣΗΣ». Κάθε αντίτυπο που διατίθεται προς πώληση και δεν φέρει την παραπάνω ένδειξη θεωρείται κλεψίτυπο και ο παραβάτης διώκεται σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 7 του νόμου 1129 της 15/21 Μαρτίου 1946 (ΦΕΚ 1946,108, Α΄).

Απαγορεύεται η αναπαραγωγή οποιουδήποτε τμήματος αυτού του βιβλίου, που καλύπτεται από δικαιώματα (copyright), ή η χρήση του σε οποιαδήποτε μορφή, χωρίς τη γραπτή άδεια του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού / ΙΤΥΕ - ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ.